

50 jaar jong!

Erfgoedproject KSA Herdersem

In om het even welke gemeente viert er elk jaar wel minstens een vereniging een jubileum. Deze jubelaren kunnen perfect aangegrepen worden om de rijke geschiedenis en het erfgoed van de vereniging in de kijker te plaatsen. KSA Herdersem vierde gedurende het werkjaar 2013-2014 zijn gouden jubileum. We hingen hier met enkele enthousiastelingen een erfgoedproject aan vast. Dit artikel is opgevat als een getuigenis van het door ons doorlopen traject. Misschien kan het anderen inspireren of tot voorbeeld dienen.

Hoe het allemaal begon...

‘Zouden we geen historisch luikje aan de viering van 50 jaar KSA hangen?’, vroegen we ons af. Met ons bedoel ik twee oudleiders. Beiden historici van opleiding, nog niet zo lang afgestudeerd. Misschien dat we ons daarom verplicht voelden toch eens met het rijke KSA-verleden aan de slag te gaan. Net uit de vereniging gestapt, zijn we nog sterk verbonden met de huidige leidingsploeg, maar moeten we ons niet meer bezig houden met de reguliere KSA-werking. Een taak op maat van ons beiden, zo leek het wel. En zo geschiedde: de KSA-leiding bereidde een heus feestjaar voor en wij haakten ons historiekarretje hier aan vast.

Uiteindelijk besloten we op drie punten te werken. Het eerste punt was een publicatie, een neerslag van de historiek van de voorbije vijftig jaar. Het

tweede was een publieksmoment met een tentoonstellingshoekje. Dit paste ongetwijfeld bij de festiviteiten rond het gouden jubileum. Hier zouden we ons boek voorstellen en onze resultaten aan een breder publiek voorstellen. Een derde en laatste opzet was het uitbouwen van een degelijk archief. We zouden zowel het bestaande archief op orde stellen als een (digitaal) fotoarchief aanleggen.

Wat heel spontaan begon, werd dus al snel een uitgebreid project.

Help! Dit kunnen we niet alleen

Het eerste kamp te Gavere in '64

Zonder hulp zouden we het met ons twee niet gereed hebben. Dus zochten we partners om mee samen te werken.

De meest voor de hand liggende partner was KSA Herdersem zelf. Zonder hun medewerking was ons plan sowieso onhaalbaar. Nadat we uitgelegd hadden welke doelen we voor ogen hadden, kregen we het fiat van de hoofdleider en de voltallige leidingsploeg. Zij waren blij dat ze in the picture kwamen te staan. Wij waren blij met het vertrouwen dat ze ons gaven en konden onze doelen verwezenlijken. Een eerste meevaller!

Een tweede partner die we aanspraken was Heemkundige Kring ‘De Faluintjes’. We wisten dat zij op zich geen of weinig inhoudelijke informatie konden

aanleveren. De heemkundige kring die onder meer Herdersem als werkgebied heeft, heeft immers geen documentatiecentrum of uitgebreid archief. Toch werd hun medewerking door ons geapprecieerd. We zouden een tentoonstelling opzetten. Een heemkundige kring weet perfect hoe dit moet. We zouden ook een publicatie schrijven en dit is een kerntaak van de heemkundige kring. Kortom, het was zeer nuttig de heemkundige kring bij ons project te betrekken, als erfgoed-experten ter zake.

Omwille van dit project werden we uitgenodigd op de eerstvolgende bestuursvergadering. Hierop werden we gevraagd of we interesse hadden om ook aan te sluiten bij het bestuur. Hier hadden we geen problemen mee, op voorwaarde dat we ons – zeker het eerste jaar - konden focussen op ons eigen KSA-project. Verder zouden we wat de kat uit de boom kijken, en ondertussen hier en daar een handje helpen. En ja hoor, tot op de dag van vandaag zijn we beiden bestuursleden van de Heemkundige Kring 'De Faluintjes', ook al is ons eigen project ondertussen beëindigd. Naast de verdienste om de gemiddelde leeftijd van de heemkundige kring te halveren, hebben we toch ook al bescheiden bijdragen geleverd aan de dagelijkse werking van de heemkundige kring, naast ons eigen project. Zo werd bijvoorbeeld de website door ons stevig onder handen genomen. De ondersteuning van de heemkundige kring was dus onze tweede meevaller, en dit voor beide partijen.

Tot slot sprongen we ook eens binnen bij Erfgoedcel Aalst. Ook zij waren meteen enthousiast over het project en waren blij dat een voor hen atypisch publiek ook de weg vond naar hun ondersteuningsbeleid. Om vragen te beantwoorden, maar hun belangrijkste bijdrage was natuurlijk het subsidiëren van het project. Door deze subsidies liepen we geen risico om met een financiële put komen te zitten door een gedurfd erfgoedproject. We konden er aan beginnen...

Speurtocht naar informatie

Bondsfeest 1986

Samen eten op kamp te Zelem (1976)

Zoals de meeste erfgoedprojecten begon ook dit traject met het in kaart brengen van de beschikbare bronnen en het verzamelen van de nodige informatie.

De KSA had op de zolder van hun jeugdhuis gedurende de voorbije vijftig jaar wel iets verzameld wat op een archief leek. Zoals in vele verenigingen waren het vooral de hoofdleder en de secretaris die alle informatie bijhielden en in een archief verzamelden. De nauwgezetheid waarmee het archief samengesteld was, hing zeer sterk samen met de persoonlijke bereidwilligheid van deze personen. Het ene decennium was hierdoor het andere niet. Dat is ook logisch: in een jeugdbeweging volgen de generaties elkaar zeer snel op. Van de eerste vijftwintig jaar was er trouwens zeer weinig terug te vinden. Vroeger was er immers niet altijd ruimte of waren er geen lokalen om een archief te bewaren. Hierdoor werden documenten verspreid bewaard bij de leiding thuis. Zo is er veel verloren of zoek geraakt.

Zo heeft één bepaalde leider nog heel wat materiaal teruggevonden op zolder de week vóór de deadline van het project.

Hierdoor kwamen we al snel tot de conclusie dat het KSA-archief niet onze enige bron kon zijn. We wilden ook paal en perk stellen aan dat verwaarloosde archief. Daarom richtten we ons naar alle oud-leiders.

Groepsfoto te Zelem (1976)

We organiseerden een inzamelavond, een avond waarop alle oud-leiders welkom waren in het jeugdhuis om fotomateriaal en andere zaken aan te brengen. Door een scanner te voorzien kon iedereen zijn materiaal direct terug naar huis brengen. Hoewel het een leuke avond werd, was de respons maar matig. Wel hielden we aan deze avond een oud filmfragmentje over. De inzamelavond was dus niet helemaal zonder succes. Naast deze inzamelavond bracht er hier en daar wel iemand iets bij ons binnen omdat men wist dat wij met het verleden van de jeugdbeweging bezig waren.

De oud-leiding leverde ons niet alleen materiaal op, dat ze ons doorgaven, we spraken ook hun geheugen aan en interviewden een hele hoop oudgedienden. De KSA bestaat 'slechts' 50 jaar, waardoor het mogelijk is om mensen die van in het begin betrokken zijn geweest bij de vereniging ook vandaag nog aan de tand te voelen. Bij een honderdjarig jubileum zal dit niet meer het geval zijn. Daarenboven kent in een kleine, landelijke gemeente iedereen elkaar redelijk goed, waardoor het niet echt moeilijk is te achterhalen wie wanneer bij de jeugdbeweging betrokken was.

Aangezien we niet iedereen konden aanhoren, moesten we keuzes maken. We besloten verschillende generaties aan te spreken om zo de hele ge-

schiedenis te kunnen coveren. Deze avonden waren zeer intensief. We gebruikten zoveel mogelijk de methode van de mondelinge geschiedenis (themalijst, vragenlijst, opname van het interview via opnametoestelletjes, ...) al geven we gerust toe dat het niet gelukt is alles volgens de regels van de kunst te doen. De interviews zullen worden toegevoegd aan het digitaal archief. We interviewden de oud-leiders in groep, per generatie, om tijd te winnen. Je moest er steeds opnieuw een hele avond voor uittrekken. Want wanneer de herinneringen een keer losgelaten worden... De interviews vroegen dus veel tijd, maar waren tegelijkertijd ook heel aange-naam. Zeker als je zelf in de KSA gezeten hebt. We startten deze avonden niet onvoorbereid: een hele waslijst aan vragen werd opgesteld.

We namen niet alleen interviews af, we stelden ook een vragenlijst samen die we verstuurd naar alle oud-leiders. We hoopten dat zij deze zouden invullen en terugsturen. Enkel namen die moeite en stuurden ons een hele reeks verhalen door. Maar de respons op deze vragenlijst bleef redelijk beperkt. Hieruit leerden we dat persoonlijk aanspreken toch echt wel het beste werkt en het meeste oplevert.

Check!

De KSA-leiding organiseerde, om het jubeljaar in gang te trekken, een receptie voor alle verenigingen van Herdersem met aansluitend een etentje voor alle oud-leiders. Voor ons werd dit een uitgelezen kans om info te vergaren en de beperkte kennis bij te sturen en aan te vullen. Om dit op een speelse wijze aan de man te brengen, hadden we een tijdslijn gemaakt waar oud-leiders zelf info konden aan toevoegen of gebeurtenissen wisselen van jaar als wij deze aan een verkeerd jaar koppelden. Tevens hadden we een selectie gemaakt van foto's om als diavoorstelling tijdens het etentje te projecteren.

Misviering voor het 50-jarige jubileum (2014)

Oud-leidingsetentje (2014)

Dit werd dus al een eerste publieksmoment, maar het was voor ons bovenal het uitgelezen moment om informatie te vergaren. Door iedereen samen te hebben, en de koppen bijeen te steken, werden er veel gaten in onze tijdlijn gedicht.

Een lange tijdlijn op verschillende prik-borden. Iedereen vult aan!

Aankomst op kamp.

Samen schrijven

Eenmaal genoeg materiaal verzameld, konden we een lijvig werk schrijven. Het werd tijd om hier nu ook mee aan de slag te gaan! Met twee auteurs een boek schrijven is niet altijd evident. Ieder heeft zijn

schrijfstijl, zijn eigen schrijfritme, zijn eigen woordenschat en zijn eigen manier van doen. Gelukkig bestaan er tegenwoordig systemen zoals Dropbox of Google Drive. Dit zijn een soort van online servers of online harde schijven. Door hier op aan te melden, en je documenten hier steeds op te zetten, ben je ook zeker dat je steeds opnieuw aan de meest recente versie van een bestand aan het werken bent. Hierdoor is het makkelijk gezamenlijk te schrijven aan een tekst, zonder daar steeds voor samen te moeten zitten.

Opening op kamp.

Vaak verdeelden we de tekst: 'jij doet voorlopig hoofdstuk twee, ik hoofdstuk drie'. Nadien wisselden we van hoofdstuk en vulden we elkaar aan. Op die manier groeide de tekst organisch uit tot een lijvig document, waarbij we elkaars teksten steeds aanvulden, corrigeerden en bijschaafden.

Van tekst naar boek

Iedereen kan op zijn computer een tekst uitschrijven. Maar daarom is het nog geen boek. Hiervoor gingen we ten rade bij de erfgoedcel en de heemkundige kring. Zij weten wel hoe een degelijke publicatie tot stand komt. We kregen een lijst van vormgevers waar we offertes aan vroegen en we zochten ook drukkers om het boek te printen.

Dit was zeker niet de makkelijkste stap. Het subsidiedossier moest tijdig worden ingeleverd bij de erfgoedcel. Tegelijkertijd had ons boek nog lang geen vorm gekregen, hiervoor was het nog te vroeg. Gevolg was dat we moesten gokken hoe dik ons boek zou zijn, hoeveel afbeeldingen er in zouden komen, welk soort papier we wilden, hoeveel exemplaren we zouden drukken, ... We werden dus verplicht om na te denken over bepaalde zaken waar we toen helemaal nog geen zicht op hadden. Voor

Cover van de publicatie.

deze stap was de samenwerking met een heemkundige kring, met al hun ervaring, zeer belangrijk.

Uiteindelijk vonden we een goede vormgeefster en zij regelde onze drukker. We spraken met haar af en legden haar onze bedoeling en visie uit.

We legden eveneens,

in samenspraak met haar, een timing vast, zodat alles zeker tijdig geleverd kon worden. Door met een ervaren en professionele vormgeefster te werken, hadden wij er alleszins opnieuw meer vertrouwen in.

Wij regelden het inhoudelijke, de vormgeefster de vormgeving. Logisch én gemakkelijk dachten wij.

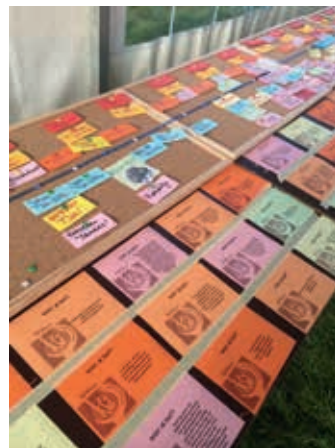
De deadline voor het aanleveren van de teksten leek ons vooraf het laatste moment dat we nog hard moesten werken. Fout gedacht! Want het bepalen van de vormgeving, de correctierondjes heen-en-weer zijn dan misschien wel belonend (ondertussen begint je boek op een boek te lijken), ze vragen opnieuw zeer veel tijd en inzet. De vormgeefster stelde vooral de vormgeving voorop, wij toch vooral de inhoud. Er was dus zeker een verschillende kijk op de publicatie. Enerzijds is dit verrijkend, maar anderzijds moet je er wel over waken dat je publicatie aan je eigen wensen blijft voldoen. Alleszins, het einde was in zicht.

Voorstelling van het boek

De voorstelling van het boek aan het grote publiek gebeurde op het feestweekend in september. Tegen dat weekend waren we al meer dan een jaar aan dit project aan het werken. Het feestweekend, tevens het slotweekend van het vijftigste werkjaar, was dus de ideale gelegenheid om ons boek te verkopen.

Een driepikkel vol foto's: helemaal KSA!

De tijdlijn toont alle belangrijke gebeurtenissen uit de geschiedenis van de vereniging.

Ook de verkoopsstand werd ingekleed.

Tijdlijn en wist-je-datjes.

Op het feestweekend.

Kleurrijke foto's en scans van oude documenten aan een sjortouw.

Op het programma stonden optredens, een foto-zoektocht, een aperitiefbar, een quiz, een kampvuur, enz. ... op het programma. Het feestweekend zou dus heel wat volk lokken.

We wilden niet enkel ons boek verkopen. Ook ons oorspronkelijk plan om een tentoonstellingshoekje te maken, was zeker nog niet afgevoerd. Maar gezien de publicatie meer tijd en inzet van ons had gevraagd dan voorzien, zouden we het bescheiden houden. Maar nog belangrijker was om het helemaal in jeugdbewegingsstijl aan de man te brengen. We sjorden verschillende driepikkels. Hier bonden we koorden tussen, waaraan we honderden foto's uit de oude doos, die voorheen gedigitaliseerd werden, hingen. Het werd een vrolijke en feestelijke opstelling. Ook de prikborderd-tijdlijn die we al gebruikt hadden bij het oud-leidingsetentje, gaf nog eens een overzicht van alles wat we verzameld hadden. En ik durf toch te stellen dat iedere aanwezige minstens een blik heeft geworpen op onze opstelling. Al bij het opstellen kwam de leidingploeg geïnteresseerd rond ons staan: foto's en beelden spreken de mensen zeer sterk aan. Voor oud-leiders was het zeer leuk om zichzelf (en hun generatie) terug te vinden tussen de honderden foto's die waren opgehangen.

Wij hadden tussen het feestgedruis een hoekje opgesteld met een stapel boeken en een inlijxemplaar. Op het einde van de avond hadden we al heel wat boeken verkocht, we hadden veel leuke reacties gekregen en het feestweekend was geslaagd. Mission accomplished.

Gedaan! Of toch niet?

Of toch niet helemaal, want er moesten zeker nog enkele zaken gebeuren. Het evaluatiedossier van de erfgoedcel moest nog binnen. Dit was nodig om een tweede schijf subsidies uitgekeerd te krijgen. Ook de naverkoop moest nog geregeld worden, want wat gebeurt er anders met de overschot van onze boeken? Via een formulier op de website van de jeugdbeweging kan je zolang de voorraad strekt de publicatie nog aankopen. We beseffen dat we hierover blijvend promotie zullen moeten maken, tot alle boeken weg zijn. Op toekomstige activiteiten van de KSA zullen we dus zeker opnieuw met een beperkt verkoopsstandje uitpakken.

Boogschieten te Masbourg (1987)

Een andere zaak is het archief. Zoals gezegd hebben we veel materiaal verzameld. We willen dit ook graag op een correcte manier beheren en behouden. Door andere prioriteiten is dit er tot nu toe nog maar deels van gekomen. Maar hiermee zijn we nog wel een tijdje zoet. De erfgoedcel heeft alvast beloofd zuurvrij materiaal aan te leveren.

Wij zullen proberen het bewustzijn bij leiding aan te scherpen en hen tips and tricks aan te reiken dit zo goed mogelijk te doen.

Wanneer dit allemaal achter de rug is, moet alles immers opnieuw mooi worden overgedragen aan de leidingploeg. Het is de KSA in zijn geheel die eigenaar is en blijft van zijn eigen archief. We zijn trouwens nog steeds op zoek naar hoe we ons grote digitale fotoarchief kunnen delen met oud-leiders en bijvoorbeeld een online platform kunnen creëren waar ook nieuwe foto's aan kunnen worden toegevoegd.

Besluit

Wat begon als een spontaan opgeworpen ideeetje groeide uit tot een heel traject dat resulteerde in een minitentoonstelling, een prachtig boek en een archief dat die naam waardig is. Hierdoor is het jeugdbewegingserfgoed, de jarenlange tradities en het archief van de voorbije 50 jaar KSA Herdersem, gedocumenteerd en veilig gesteld, hopelijk voor opnieuw een halve eeuw. Om het gehele traject af te ronden hebben we langer dan een jaar heel wat vrije tijd moeten opofferen, maar achteraf was dit het allemaal waard. Wie een gelijkaardig project wil opzetten geven we daarom tot slot graag nog volgende drie tips:

Onderschat het werk en de moeite die je in dit project gaat steken zeker niet. Denk goed na wat je wilt verwezenlijken, en durf je doelen bij te stellen. De tentoonstelling die we uiteindelijk opstelden was veel beperkter dan we op voorhand voor ogen hadden. Maar het effect bleef wel hetzelfde: de oude foto's leverden verbaasde blikken en vergeeten verhalen op. Ook een kleine actie rond de eigen historiek kan al heel wat reacties losweken. Onze prikborden-tijdlijn – hoe simpel ook – kon niemand passeren zonder er toch eens een blik op geworpen te hebben. Over een simpele powerpoint met wat oude foto's wordt er weken later nog gepraat. Hou het dus gerust simpel, en doe enkel wat je ziet zitten.

KSA'ers in uniform (1965)

Vraag hulp! Heemkunde Vlaanderen ondersteunt jeugdbewegingen die rond hun erfgoed willen werken. De lokale erfgoedcel en gemeentelijke cultuurdiensten zijn er om je verder te helpen. En in elke gemeente is er wel een heemkundige kring die gepassioneerd in het verleden wroet. Stap op hen af en gebruik hun expertise! Het maakt jouw werk er alleen maar makkelijker op.

Een project als dit heeft nooit tegenstanders. Niemand heeft ooit iets slechts te vertellen over een erfgoedproject waar je de geschiedenis van je vereniging uit de doeken doet. Gebruik dit dan ook! Aarzel niet om er mee van start te gaan. Maar wil je het project echt doen slagen en wil je echt de medewerking van de mensen? Dan moet je hen persoonlijk aanspreken. Gelukkig is een vereniging en al wie iets met die vereniging te maken heeft meestal één grote kennissengroep. De banden aanhalen is daarom meestal dan ook niet zo heel moeilijk.

Pieterjan Buggenhout en Koen Delmoitie
Oud-leiding KSA Herdersem en bestuursleden
van Heemkundige Kring 'De Faluintjes'

Vierkantsformatie (1965)

